

Асэнсаванне спадчыны беларускага народа, яго мовы замежнымі навучэнцамі, усведамленне імя беларускай мовы як феномена культуры, як культурна-гістарычнага асяроддзя, якая ўвасабляе гісторыю, культуру, звычаі народа, спасціжэнне яе як крыніцы культуры, якая садзейнічае захаванню і перадачы матэрыяльнай і культурнай культуры грамадства з пакалення ў пакаленне, выклікае неабходнасць тлумачэння нацыянальна-культурнага значэння моўных адзінак усіх узроўняў, і найперш лексікі, фразеалогіі, тэкстаў (паколькі “вобраз мовы” рэалізуецца найперш праз тэксты ў тэкстах). Фарміраванне на падставе гэтага матэрыялу этнакультуралагічнай кампетэнцыі навучэнцаў — важнейшы кампанент зместу навучання беларускай мове як замежнай.

Мэта, з якой замежныя навучэнцы вывучаюць беларускую мову ў Германіі, — міжкультурная камунікацыя: цікавасць да ўсходнеславянскіх моў і культур, імкненне ўступіць ў дыялог з носьбітамі менавіта беларускай мовы, пазнаеміцца з Беларуссю, яе людзьмі, культурай. Таму задачай выкладчыка, носьбіта вывучаемай мовы, з’яўляецца фарміраванне ў навучэнцаў умення бачыць мову вачыма яе носьбітаў, зразумець партнёраў па камунікацыі, выразіць сябе, дасягнуўшы пры гэтым не канфлікту культур, а ўзаемаразумення і ўзаемапавагі. Для гэтага неабходна не толькі засваенне моўных адзінак, але і разуменне этнічных прынцыпаў арганізацыі лінгвакультурнага зместу беларускай мовы, параўнанне дзвюх культур: роднай мовы навучэнцаў і беларускай. Такі метада дазваляе кожнаму замежніку ўсвядоміць сваю прыналежнасць да “свайей культуры”, якая экспліцыруецца толькі пры кантакце з “чужой”, і, вывучаючы беларускую мову, навучэнец выступае не пасіўным рэцыпіентам, а асобай з засвоенай сістэмай этнасацыякультурных каштоўнасцей. Усе гэта дае магчымасць арганізаваць выкладанне беларускай мовы ў замежнай аўдыторыі, карысна і эмацыйна насычана, дае магчымасць для самавыражэння і творчасці, для самаўсведамлення сябе як асобы, як носьбіта свайей, уласнай нацыянальнай культуры, як навучэнца, так і выкладчыку.

Узмацненне міжкультурных кантактаў, цікавасць да вывучэння замежных моў актывізуе ў апошні час міжкультурныя зносіны, што надае значнасць праблематыцы суадносін мовы і культуры як на нацыянальным, так і міжнацыянальным узроўні. Гэта дазваляе павысіць кампетэнцыю міжкультурных зносін, узровень матывацыі замежных навучэнцаў, дазваляе забяспечыць змест навучання замежнікаў у кантэксце дыялогу культур.

М.І. Бажкова
Мінск

АБ НЕКАТОРЫХ ПРАБЛЕМАХ НАРМАВАННЯ БЕЛАРУСКАЙ ЭКАНАМІЧНАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ (НА МАТЭРЫЯЛЕ СЛОЎНІКАЎ 90-Х ГГ.)

Адраджэнне і уніфікацыя беларускай мовы немагчымы без распрацоўкі і ўпарадкавання нацыянальнай тэрміналогіі. Важная роля ў гэтым працэсе адводзіцца галіновым перакладным і тлумачальным тэрміналагічным слоўнікам. Як адзначае Л.А. Антанюк, павышэнне цікавасці спецыялістаў

розных галін ведаў да беларускай тэрміналогіі ў сучасных умовах, якое знаходзіць свае выражэнне ў першую чаргу ў практычнай рабоце многіх спецыялістаў над складаннем перакладных і энцыклапедычных слоўнікаў беларускай тэрміналогіі, у многім нагадвае сітуацыю актыўнай распрацоўкі беларускай тэрміналогіі ў 20-я гг.

Надзённай праблемай для развіцця любых навук, у тым ліку і для эканамічных, з’яўляецца праблема стварэння новых і ўдасканалення існуючых нацыянальных тэрмінаў і іх фіксацыі ў лексікаграфічных выданнях. У пач. 90-х гг. выходзіць шэраг кароткіх перакладных і тлумачальных слоўнікаў, у якіх фіксуюцца тэрміны для абазначэння новых рэалій эканамічнага жыцця (“Кароткі эканамічны слоўнік”. Мн., 1993; “Краткий русско-белорусский словарь экономических терминов” Мн., 1990; “Тлумачальны слоўнік гандлевых тэрмінаў. Мн., 1995; і інш.) Аўтары гэтых даведнікаў у асноўным імкнуліся захаваць лексічную сістэмнасць і словаўтваральныя законы беларускай мовы. Але названыя лексікаграфічныя выданні ў многім недасканалыя. Гэта тлумачыцца перш за ўсё адсутнасцю належнай кардынацыі паміж мовазнаўцамі і спецыялістамі эканамічнага профілю. Так, слоўнікі адлюстроўваюць не заўсёды правільны адбор матэрыялу, таму сустракаюцца словы, якія нельга аднесці да тэрмінаў, напр.: *асвятленне магазінаў, вітрыны аконныя, вышыўка, кантэйнер, рамонт, швейны выраб* і інш. У дэфініцыях многіх паняццяў парушаюцца важнейшыя прынцыпы вызначэння паняцця — суразмернасць, недапушчальнасць таўталогіі, існая іх сутнасць і інш. Многія тэрміналагічныя спалучэнні, прыведзеныя ў слоўніках, не з’яўляюцца ўстойлівымі і маюць неапраўдана складаную структуру, напр.: *інструментальны метада вызначэння паказчыкаў уласцівасцей; каэфіцыент эканамічнай эфектыўнасці затрат на рэкламу; продаж тавараў на форме індывідуальнага абслугоўвання, у тым ліку з адкрытай выкладкай; тыповая наменклатура спажывецкіх уласцівасцей і паказчыкаў якасці тавараў* і інш.

Распрацоўка энцыклапедычных і тлумачальных слоўнікаў па эканоміцы і яе галінах патрабуе не толькі спецыяльных эканамічных ведаў, але і ведання асноўных лексіка-семантычных і структурна-марфалагічных асаблівасцей тэрмінаў, а таксама метадалагічных прынцыпаў тэрмінатворчай дзейнасці. Толькі сумесная праца спецыялістаў у галіне мовазнаўства і эканомікі можа забяспечыць навуковую якасць эканамічных беларускамоўных слоўнікаў.

Т.Т. Гамбалеўская
Мінск

УЗБАГАЧЭННЕ СЛОЎНІКАВАГА ЗАПАСУ СТУДЭНТАЎ НЕФІЛАЛАГІЧНЫХ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦЕЙ

Папаўненне слоўнікавага запasu адбываецца на працягу ўсяго жыцця чалавека. Неабходнасць ўзбагачэння слоўніка асабліва востра адчуваецца на I-ых курсах ВНУ, калі студэнты знаёмяцца з прафесіянальнай лексікай, пашыраюць свае веды ў пэўнай галіне навукі, авалодваюць асновамі гэтых навук.